

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ УЧНІВ КУРСУ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»

*Ремех Тетяна,
канд. пед. наук,
завідувач відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Який курс викладають в 10 класі

- Із 2018-2019 навчального року в школах десятикласники опановують інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту)
- Громадянська освіта – розвиток та соціалізація особистості, формування її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок і професійних якостей
- Курс є інтеграцією основ філософії, соціології, політології, права, економіки

Якими є мета та програмові завдання курсу

- забезпечення цілеспрямованої підготовки старшокласників до функціонування у системі суспільних відносин поліваріантного світу, глобалізації, соціальної взаємодії та активної відповідальної участі в суспільній діяльності
- формування **громадянської компетентності** учнівської молоді (в сукупності її складників), що забезпечує її активну громадянську позицію, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство у розв'язанні суспільних проблем

У чому особливості курсу

- Громадянська компетентність формується/розвивається лише в діяльності
- Завдання громадянської освіти в школі (на відміну від інших предметів) – формування в учнів умінь «поводитись», «проявлятись», «реалізуватись у життєвих ситуаціях», «спілкуватись з іншими», «отримувати досвід поведінки, взаємодії, взаємовідносин», що досягається лише за умов активної залученості учня до навчання, його «занурення» у відповідні навчальні ситуації на уроці й поза ним
- Навчання учнів курсу має забезпечувати їхню активну залученість до освітнього процесу

Що вчителі розуміють під громадянською компетентністю учнів (на основі анкет)

- Відповідальний активний громадянин
- Адаптація в соціумі
- Громадянські знання, уміння, цінності
- Національні та загальнолюдські цінності, демократія
- Особливості взаємодії людини в суспільстві
- Свідомий, активний громадянин
- Самосвідомість, патріотизм, відповідальність
- Громадянська й правова активність
- Реалізація громадянських цінностей
- Здатність людини активно, відповідально, ефективно реалізувати права і обов'язки
- Знання своїх прав та обов'язків та вміння їх відстоювати
- Патріотизм, совість, відповідальність
- Активна життєва позиція
- Громадянська активність, патріотизм та інтернаціоналізм, чесність людини
- Патріотизм, громадянська активність, гідність
- Комунікабельність, відповідальність, національне вихованість
- Активна позиція, відповідальність за свої рішення, свідомий вибір
- Громадські цінності, потреби людини, громадська активність
- Активна позиція, реалізація прав, виконання обов'язків

Що таке громадянська компетентність

- цілісне інтегроване утворення в сукупності здатностей особистості, необхідних для її успішної самореалізації та соціальної взаємодії в демократичному суспільстві
- є сукупністю знань, умінь та ставлень (смислів і досвіду)
- передбачає розуміння себе як громадянина, відповідального за країну, готового реалізовуватися в цій країні й працювати тут
- складники: *пізнавальний*
ціннісно-мотиваційний
діяльнісно-поведінковий

Що таке громадянська компетентність

Уналежнює: *громадянську активність*
громадянську позицію
вибір
відповідальність

Якщо людина докладляє зусилля, вкладає душу, то це є для неї значимим

Така людина хоче й буде жити та працювати в нашій державі

Що вчителі вважають результатом громадянської освіти в школі (на основі анкет)

• Громадянська позиція	17
• Громадянська активність	17
• Відповідальність за рішення та дії	15
• Свідомий вибір	10
• Критичне мислення	8
• Аргументоване висловлювання думок	3
• Навички ефективної комунікації	1

У чому виявляється громадянська компетентність

Згідно програми курсу

Громадянські здатності (спроможності) особистості:

- *соціально-комунікативні:*
вміння і навички спілкування та встановлення конструктивних відносин між людьми, діалогу й громадського обговорення суспільних проблем
- *інформаційно-дослідницькі:*
вміння критично мислити, шукати, аналізувати, оцінювати інформацію та соціальні ситуації

У чому виявляється громадянська компетентність

- *розв'язання соціальних конфліктів, проблем:*
уміння розв'язувати соціальні суперечності, установка на толерантне розв'язання конфліктів
- *відповідальний соціальний вибір і прийняття рішення:*
готовність до ухвалення обґрунтованого рішення на основі усвідомленого й виваженого вибору
- *громадянська участь:*
відповідальна суспільна діяльність, навички участі в соціальних та політичних процесах

Якими є умови формування громадянської компетентності учнів

- має відбуватись у системі
- формується в діяльності: це має бути конкретна діяльність учнів, яка або моделює життєві ситуації або є безпосередньою участю в діяльності
- потребує особливих форм (предмет/позаурочна діяльність учнів)
- потребує демократичної атмосфери в школі
- має ґрунтуватися на *діалозі* та *партнерстві*
- важливо враховувати потреби, мотивацію, інтереси сучасних дітей, які запитують не «чому», а «для чого»

Якою є структура уроку курсу

- **ВСТУПНА:** актуалізація, мотивація, оголошення теми й очікуваних результатів уроку
до **10%** часу уроку
- **ОСНОВНА:** конструювання учнями знань, умінь, ставлень і особистісних смислів
до **75%** часу уроку
- **ПІДСУМКОВА:** узагальнення засвоєного, рефлексія перебігу та результатів уроку, оцінювання
до **15%** часу уроку

Якими є особливості практичного заняття

- присвячене певній темі (у програмі теми орієнтовні)
- передбачає самостійну роботу учнів над питаннями з використанням різних джерел інформації
- учитель виступає консультантом самостійної роботи учнів, надає допомогу відповідно їхніх пізнавальних можливостей
- уналежнює:
 - 1) способи діяльності учнів (доведіть, обґрунтуйте, дайте визначення, проаналізуйте, оцініть, порівняйте, встановіть)
 - 2) саме завдання (умови/зміст події, явища, процесу, ситуації)
 - 3) джерела інформації (текст підручника, документи), набуті раніше знання учнів, їхній досвід

Які методи ефективні на уроці та практичному занятті

- активні й інтерактивні методи, коли учні як суб'єкти навчання виконують пізнавальні, дослідницькі й творчі завдання, беруть участь в діалозі/полілозі, ставлять запитання одне одному та вчителю
- приклади методів:
мозковий штурм, дискусія, рольова гра, моделювання, аналіз кейсів (випадків, реальних ситуацій суспільного життя), взаємонавчання, робота в малих групах, драматизація, портфоліо, проекти